

معاشرت با نامحرم از نگاه نبوی

پدیدآورده (ها) : پاک نیا، عبدالکریم
علوم قرآن و حدیث :: فرهنگ کوثر :: زمستان ۱۳۸۵ - شماره ۶۸
از ۴۰ تا ۴۵
آدرس ثابت : <http://www.noormags.ir/view/fa/articlepage/394222>

دانلود شده توسط : رها آسمانی
تاریخ دانلود : ۰۹/۰۸/۱۳۹۳

مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی (نور) جهت ارائه مجلات عرضه شده در پایگاه، مجوز لازم را از صاحبان مجلات، دریافت نموده است، بر این اساس همه حقوق مادی برآمده از ورود اطلاعات مقالات، مجلات و تألیفات موجود در پایگاه، متعلق به "مرکز نور" می باشد. بنابر این، هرگونه نشر و عرضه مقالات در قالب نوشتار و تصویر به صورت کاغذی و مانند آن، یا به صورت دیجیتالی که حاصل و برگرفته از این پایگاه باشد، نیازمند کسب مجوز لازم، از صاحبان مجلات و مرکز تحقیقات کامپیوتری علوم اسلامی (نور) می باشد و تحلف از آن موجب پیگرد قانونی است. به منظور کسب اطلاعات بیشتر به صفحه [قوانين و مقررات](#) استفاده از پایگاه مجلات تخصصی نور مراجعه فرمائید.

پایگاه مجلات تخصصی نور

اسلام برای سالم سازی جامعه و تعالی و رشد انسان‌ها، توجه و اهتمام ویژه‌ای به موضوع محروم و نامحرم نشان داده است. رسول اکرم طبق آیات قرآن و بر اساس فطرت انسانی، آن را طرح ریزی کرده و بر زنان مسلمان ضروری دانست که در برابر مردان بیگانه خود را بپوشانند. حریم امن برای هر بانوی خداشناس و حقیقت طلب می‌تواند او را در رسیدن به اهداف والای انسانی و کمال مطلوب به نحو شایسته‌ای یاری کند.

متأسفانه رواج فرهنگ غرب در عصر ما بانوان مسلمان را به بهانه فعالیت اجتماعی و احیای حقوق زن، به حضور گسترده در مجتمع و مخالف سیاسی، اقتصادی، فرهنگی و حتی میادین ورزشی کشانده و آنان را دوشادوش مردان، بلکه پیشروتر از آنها قرار داده و از وظایف اصلی شان که پرورش نسل پاک و پدید آوردن محیط ارام در خانواده است، بازداشته است؛^۱ به طوری که زنان مسلمان از هویت واقعی خود غافل مانده‌اند. امروزه در کشور اسلامی به نظر برخی افراد بیمار دل و سست ایمان، جداسازی زن و مرد نامحرم در محیط‌های عمومی، که یک اصل قرآنی و دستور صریح پیامبر است، نه تنها مورد تردید قرار گرفته است و نه تنها یک ارزش به حساب نمی‌آید، بلکه امری ناپسند و مذموم تلقی می‌گردد. بانوی مسلمانی که از منظر حضرت رسول بهترین ارزش او فاصله گرفتن از منظر مردان نامحرم است.^۲ بدون توجه به جایگاه والای خود، در معرض دید نامحرمان قرار گرفته است. و شان و جایگاه والایی که رسول خدا برای بانوان مسلمان قائل بود، متزلزل شده است و اگر غفلت مقداری بیشتر شود، موضوع «حجاب» رفته، رفته مورد تمسخر قرار خواهد گرفت و آیات قرآن به فراموشی سپرده خواهد شد!

به همین جهت، بازخوانی سیره و سخن پیامبر اکرم درباره چگونگی برخورد مردان مسلمان با زنان نامحرم، ضروری می‌نماید.

معاشرت با نامحرم از زگاه نبوی

جداسازی زنان و مردان

همچنین رسول خدا ﷺ در اقدامی دیگر به مسلمانان دستور داد در هنگام شب وقتی که نماز جماعت تمام می‌شود، اول زن‌ها از مسجد بیرون روند و بعد مردان پراکنده شوند.

آن حضرت با این عمل خود، حتی زمینه روبه رو شدن زنان را با مردان نامحرم در کوچه‌های مدینه نیز از میان برداشت.^۳

امام صادق در این باره نقل می‌کند که: رسول خدا دستور داد:

«لَيْسَ لِلنِّسَاءِ مِنْ سَرَوَاتِ الطَّرِيقِ شَيْءٌ وَلَكُنْهَا تَمْشِي فِي جَانِبِ الْحَائِطِ وَالطَّرِيقِ»؛ بر زنان سزاوار نیست که از وسط جاده عبور کنند، ولی آنان باید از کنار دیوار و جاده بروند(و با مردان نامحرمی که از وسط راه می‌روند، روبه رو نشوند).

این امر به اثبات رسیده که بسیاری از مفاسد اجتماعی و مشکلات جوامع متmodern امروزی، ناشی از اختلاط زن و مرد است، حتی برخی از کشورهای صنعتی به این نتیجه رسیده‌اند که در مراکز علمی، فرهنگی و عمومی، محل فعالیت این دو قشر باید از هم جدا شود.

جدا ای زن و مرد نامحرم، یکی از دستورهای صریح قرآن و رسول خدا است که در سلامت جامعه تأثیر فراوان دارد. بدون تردید حفظ «عفت عمومی» برای پایداری هر جامعه‌ای ضرورتی انکار ناپذیر است و یکی از راههای جلوگیری از نفوذ شیطان و وسوسه‌های آن، ایجاد حریم میان زن و مرد و رعایت پوشش لازم است تا از نگاههای هوس الود و تماس‌های غیر شرعی جلوگیری شود.

تقویت ایمان، آرامش روحی و روانی، سلامت جسمی، استحکام بنیان خانواده، عزت و سربلندی، امنیت بانوان از دست سوداگران شهوت و دوری از افکار ناسالم، برخی از برکات این دستور قرآن و رسول خدا است. آن حضرت در این زمینه فرمود: «باعدُوا بَيْنَ النِّسَاءِ وَالرِّجَالِ»؛ در [مجامع عمومی] میان زنان و مردان نامحرم فاصله ایجاد کنید».^۴

رسول خدا خود نیز عملاً برای جداسازی محیط زنان از مردان، اقداماتی انجام داد تا زمینه‌ها و خطرات ناشی از اختلاط زنان و مردان را از میان ببرد. روزی آن حضرت با اشاره به یکی از درهای مسجد نبوی، به یارانش فرمود: «اگر این در را برای بانوان اختصاص دهیم، بهتر است و آنان هنگام خروج از مسجد، دچار مشکل نمی‌شوند و اختلاط پیش نمی‌آید».^۵

آثار مثبت جداسازی

کارشناسان واقع نگر در مسائل آموزشی بر این باورند که جداسازی محیط آموزشی برای زنان و مردان جوان، آثار مثبت و موفقیت آمیزی دارد که از جمله آنها می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

۱. همجنس بودن دانشجویان و استایید، مهم‌ترین عامل تبیین الگوهای شغلی موفق، بخصوص برای زنان، می‌باشد.

۲. تحصیل در این گونه مراکز، موجب سلامتی جسمی و روحی افراد است.

۳. تعلیم و تعلم در مراکز مختلف، مانع رشد بیشتر توانی‌های زنانه در دختران و توانی‌های مردانه در پسران می‌شود.

۴. تفاوت‌های زیستی و روانی زن و مرد در نیازهای آموزشی آنان مؤثر است و جداسازی، یکی از عوامل توفیق این دو قشر در رفع نیازهای مخصوص آنان می‌باشد.

اساساً روان‌شناسان و جامعه شناسان محیط‌های غیر مختلط را برای آموزش این دو گروه مناسب‌تر می‌دانند. آنان می‌گویند: آموزش در محیط‌های غیر مختلط، یادگیری را برای دختران جوان آسان‌تر می‌کند. «آستان» یکی از محققین عربی است که بعد از انجام تحقیقات خود، به این نتیجه رسیده است که آموزش غیر مختلط آثار مثبت فراوانی دارد و اثر آن بر زنان بیش از مردان می‌باشد. او اعتقاد دارد: وقتی که دانشجویان و اعضای هیئت علمی و استایید در یک دانشگاه از یک جنس باشند، احساس شناخت و هم‌دلی مشترک بیشتر خواهد بود.^۱

ظاهر اختلاط

از مظاهر رایج اختلاط زن و مرد، گفت و گوی غیر ضروری، شوخی‌کردن و دست دادن با نامحرم

است که مقدمه برخی از گناهان دیگر است. رسول خدا فرمود: «من صاحع امرأة حراماً جاء يوم القيمة مغلولاً ثم يؤمر به إلى النار و من فاكه امرأة لا يملكها حبشه الله بكلّ كلمة كلّها في الدنيا الف عام؛ هر کس با یک زن نامحرم دست بدده، روز قیامت در غل و زنجیر به محشر وارد می‌شود و خداوند دستور می‌دهد که او را به آتش جهنم بیفکنند، و هر کس با یک زن نامحرم شوخي کند (و با سخنان خندهدار و شهوت آمیز با او گفت و گوی نماید)، در مقابل هر کلمه حرامی که به او گفته است، هزار سال حبس خواهد شد.»^۲

آن حضرت حتی گفت و گوی معمولی با زنان نامحرم را به مقدار ضرورت محدود کرده است. امام صادق در حدیث مناهی فرمود: «رسول خدا فرمان داده بود که زن مسلمان با مردان نامحرم بیش از پنج کلمه - که آن هم در موضوعات ضروری باشد - سخن نگویید». ^۳

رسول خدا خطر تماس با نامحرم را ضمن مثالی چنین گوشزد می‌فرماید: «اگر سر یک مرد مسلمان را با سوزن سوراخ کنند، بهتر از این است که وی بدن یک زن نامحرم را لمس کند.»؛ زیرا این عذاب زودگذر دنیوی را در پی دارد؛ اما آن علاوه بر مفاسد بی‌شمار دنیوی، عذاب جاودانه آخرت را به دنبال خواهد داشت. از این رو، خداوند خطاب به بانوان مسلمان می‌فرماید:

«فَلَا تَخْضَعْنَ بِالْقَوْلِ فَيَطْمَئِنُ الَّذِي فِي قَلْبِهِ مَرْضٌ وَ قُلْنَ قَوْلًا مَفْرُوفًا...»^۴؛ [با نامعزمان] [با ناز و کوشمه و هوس انگیز سخن نگویید که بیماردلان در شما طمع کنند، و سخن شایسته بگویید».

از منظر قرآن تمام لذت‌های جنسی میان زن و مرد باید به محیط خانوادگی محدود شود و در قالب ازدواج صورت پذیرد؛ زیرا اگر کامیابی‌های جنسی در محیط

شایسته است که در معاشرت زنان و مردان حدود و حریم الهی حفظ شود.

نگاههای هوش آلود

خلدوند متعال برای اینکه حریم ناموس مسلمانان حفظ شود نگاههای هوش آلود را از طرف زن و مرد نامحرم، منوع اعلام کرده و به رسول اعظم فرموده است: «قُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ يَغْضُبُوا مِنْ أَبْصَارِهِمْ ... وَ قُلْ لِلْمُؤْمِنَاتِ يَغْضُبُنَّ مِنْ أَبْصَارِهِمْ»^۷ ای رسول ما! به مردان مومن بگو چشم‌های خود را از نگاه به نامحرمان بیوشانند ... و به زنان با ایمان نیز اعلام کن تا دیدگان خود را از هر نامحرم فروینند.

برای مصونیت جامعه از انحرافات جنسی، بهترین راه «پیشش اسلامی» و «اجتناب از نگاههای حرام» است؛ چرا که نگاه به نامحرم، زمینه فسادهای بعدی را فراهم می‌کند و به قول باباطاهر:

ز دست دیده و دل هر دو فریاد
که هر چه دیده بیند دل کند یاد

بسازم خنجری نیشش ز فولاد

زنم بر دیده تا دل گردد آزاد
رسول خدا ^۸ فرمود: «النَّظَرُ سَهْمٌ مِّنْ سَهْمٍ
البَّلِيسُ قَنْ تُرَكَهَا خَرْفًا مِّنَ الْأَعْطَاهِ إِيمَانًا يَجْدُ
حَلَاوَتَهُ فِي قَلْبِهِ؛ نَكَاهَ بِهِ نَامِحرَم، تَبَرِيَ از تَبَرِهَاتِ
شَيْطَانِ اسْتَ. هر کس آن را به خاطر ترس از خدا ترک
کنَد، خداوند نیز به او ایمانی می‌بخشد که در دلش لنت
شیرینی آن را احسان ^۹ کنند».

خانواده و به وسیله همسران مشروع به دست آید، چهار دستاورد بزرگ و سرنوشت ساز روانی، اجتماعی، اقتصادی و خانوادگی برای جامعه و افراد آن دارد. از جنبه روانی، به بهداشت روانی اجتماع کمک می‌کند و از جنبه خانوادگی، سبب تحکیم روابط خانوادگی و برقراری صمیمیت کامل بین زوجین می‌گردد و از جنبه‌های اجتماعی، موجب حفظ و استیفاده نیروی کار و فعال تر شدن افراد در زمینه اقتصادی می‌گردد و نیز باعث می‌شود که ارزش و مقام زن بالا رود و جایگاه با عظمتی در جامعه کسب کند.^{۱۰}

فقهای بزرگ نیز بر اساس آیات قرآن و روایات اهل بیت، در این زمینه فتوا داده‌اند که: هر گونه تماس بدنی با زن نامحرم، حرام است و باید از آن اجتناب کرد، مگر از روی لباس. حتی فرموده‌اند: اگر چه دیدن وجه و بکفین زن مسلمان با حجاب و مشاهده مقدار عادی از بدن زنان کفار اشکالی ندارد، اما لمس کردن آنها جائز نیست. بنابراین، مرد و زن نامحرم نمی‌توانند با یکدیگر دست بدهند و یا هر گونه تماس بدنی دیگر داشته باشند.^{۱۱}

تماس‌هایی که در محل‌های شلوغ (مانند بازارها، نمازهای جمعه و جماعت، حرم‌ها، مراسم حج و مجتمع عمومی) به طور ناخواسته بین زن و مرد واقع می‌شود اشکال ندارد، مشروط به اینکه برای تماس بنا نامحرم به آنجا نرفته باشد یا نقشه‌ای برای این گونه اماکن در کار نباشد پس اگر کسی به قصد تماس بدنی با نامحرم به مجتمع عمومی برود، حرام است و باید از آن اجتناب کند.^{۱۲}

همچنان که از آیات قرآن و روایات نبوی و فتوای مراجع و فقهای بزرگ معلوم می‌شود، برای جلوگیری از گناه و انحطاط افراد بهترین راه جلوگیری از اختلاط زنان و مردان نامحرم است و تا آنجا که امکان دارد

به مسئله محروم و نامحرم است. در اینجا به چند نمونه اشاره می‌کنیم:

۱. حجه الوداع

زن جوان ختمی در حجه الوداع به محضر رسول خدا^{۲۳} آمد تا مسئله‌ای بپرسد. حضرت در هنگام پاسخ، متوجه شد فضل بن عباس - که جوانی زیباروی و پشت سر پیامبر سوار بر اسب بود - به آن زن نگاه می‌کند و او هم به فضل خیره شده است. رسول خدا برای جلوگیری از رد و بدل شدن نگاه‌های هوس‌اللود با دست خود سر فضل را به سوی دیگر برگرداند. سپس فرمود: «رجل شاب و امرأة شابة فخشيت أن يدخل بينهما الشيطان؛ ملد جوان و زن جوان، ترسيدم كه شيطان بين آن دو داخل شود.»^{۲۴}

۲. ابن مكتوم

روزی ابن مكتوم - که یکی از یاران پیامبر و مردی نایبنا بود - به خانه رسول خدا آمد. دو تن از همسران آن حضرت (عایشه و حفصه) در کنار پیامبر بودند و با ورود او «پوشش اسلامی» را رعایت نکردند. بعد از رفتن آن مرد، پیامبر^{۲۵} آنان را سرزنش کرد که: چرا حجاب خود را رعایت نکردید؟ آنان گفتند: او که ما را نمی‌دید. فرمود: «آیا شما هم او را نمی‌دیدید؟ شما که نایبنا نیستید.»^{۲۶}

۳. بیعت با زنان

امام صادق^{۲۷} فرمود: هنگامی که آیه ۱۲ سوره ممتحنه بیعت زنان در فتح مکه نازل شد، پیامبر^{۲۸} در کوه صفا بود. دستور داد: تشتی را بر از آب کنند. سپس آن حضرت دست خود را در آن فرو برد و بیرون اورد. آن گاه زنان به عنوان «بیعت» یکی، یکی آمدند و دست خود را در آن فرو بردند.^{۲۹}

۴. تقسیم کار

رهنمود رسول خدا^{۳۰} به حضرت علی و فاطمه زهرا^{۳۱} در مورد تقسیم کار، یکی دیگر از مواردی است

خداآوند متعال و عده داده است که هر کس از نگاه‌های حرام چشم بپوشد، لذت ایمان را به او بچشاند. در تاریخ، قصه حضرت یوسف و داستان این سیرین در این زمینه معروف است. آیت الله سید محمد هادی میلانی در مورد شیخ رجبلی خیاط فرمود است: او به خاطر کف نفس و خوبیشن داری در نگاه به حرام، مورد عنایت خداوند قرار گرفت.^{۳۲}

پیامبر اکرم درباره نگاه‌های هوس‌اللود، به نتیجه و عکس العمل تکوینی آن نیز اشاره کرده و فرموده است: «عَفُوا عَنْ نِسَاءِ النَّاسِ تَعْفَنَسَاءُكُمْ»^{۳۳} در مورد زنان مردم عفت بورزید تا دیگران نیز در مورد زنان شما عفت بورزند و زنان شما از تعرض نامحرمان در امان بمانند.»

هر که باشد نظرش در بی ناموس کسانی پی ناموس وی افتد نظر بوالهوسان آن گرامی در سخن دیگری، به رهاورد اخربوی اجتناب از نگاه حرام می‌پردازد و می‌فرمایید: «تمام چشم‌ها در روز قیامت گریان خواهد شد، مگر چشمی که از حرام بسته شود، و چشمی که در راه خدا شبها بیدار بماند و شب زنده داری کند».«

بالاخره پیامبر خدا، عذاب سخت الهی را در انتظار کسانی می‌داند که به زنان نامحرم بی‌محاجبا نگاه کنند و هرگز از عواقب آن پرواپی ندارند. آن بزرگوار فرمود: «هر کس چشمان خود را از نگاه به زن نامحرم پرکند (و با خیال راحت به این نگاه خود ادامه دهد)، خداوند متعال در روز قیامت میخواهی آتشین به چشمان او فرو خواهد برد و بعد از رسیدگی به کار مردم، دستور خواهد داد که او را به آتش جهنم بیندازند».«

اقدامات عملی

در سیره رسول اعظم^{۳۴} و نیز موصومان دیگر، گاه مواردی نقل شده که نشان دهنده اهتمام فراوان آنان

که از اهتمام آن حضرت به حفظ حريم زنان مسلمان حکایت می‌کند هنگامی که آن دو بزرگوار از محضر پیامبر اکرم ﷺ تقاضای تقسیم کار کردند، پیامبر کارهای داخل منزل را به قاطمه و کارهای بیرون منزل را نیز به علی سپرد. پس از این داوری واقع بینانه، حضرت زهرا فرمود:

«فلا يعلم ما داخلني من السرور والله با كفائي رسول الله تعامل رقاب الرجال؛ خدا می‌داند که چقدر از این تقسیم کار خوشحال شدم؛ چرا که رسول خدا ﷺ مرا از انجام کارهایی که مربوط به مردان است، معاف نمود و مرا وادار نکرد که دوشادوش مردان نامحرم به کار بپردازم».^{۲۳}

پی‌نوشتها:

۱۱. کنزالعمال، ج ۵ ص ۳۲۸.
۱۲. سوره احزاب / ۳۲.
۱۳. مستله حجاب، ص ۶۸.
۱۴. عروة الوقفي، باب نکاح، مستله، ۴۷.
۱۵. همان.
۱۶. نور / ۲۰.
۱۷. کیمیای محبت، ص ۷۸.
۱۸. الکافی، ج ۵ ص ۵۵۴.
۱۹. وسائل الشیعه، ج ۷، ص ۷۶.
۲۰. همان، ج ۲۰، ص ۱۹۴.
۲۱. المبسوط، شیخ طوسی، ج ۴، ص ۱۶۰.
۲۲. همان.
۲۳. الکافی، ج ۵ ص ۵۲۶.
۲۴. مستدرک الوسائل، ج ۱۳، ص ۴۸.

التحفه کا متوتر علوم اسلامی

۱. بدیهی است که اسلام با اصل فعالیتهای زنان در عرصه‌های اجتماعی مربوط به زنان، مخالف نیست؛ بلکه آن را بعد از رسالت اصلی زن (شوهرداری و تربیت فرزند پاک) با حفظ موازین شرعی، مجاز می‌داند.

۲. وسائل الشیعه، ج ۲۰، ص ۳۷۷ کشف الغمة، ج ۱، ص ۳۶۶.

۳. پژوهشکاران محقق، برخی از آثار زیانبار جسمی در اختلاط زن و مرد نامحرم را این گونه بیان می‌کنند: دشواری تنفس، درد اطراف قلب، تپش و اضطراب قلب، ضعف و خستگی عمومی، سردرد، بی‌قراری، بی‌خوابی، کم‌اشتها، خستگی فکری و دلماگی (کهیلان، ۱۴/۳/۱۲، ۸۴).

۴. مواهب الجليل، ج ۲، ص ۵۷۸ کشف الخفاء، ج ۱، ص ۳۷۹.

۵. المحتل، ابن حزم، ج ۲، ص ۱۳۱.

۶. مستله حجاب، ص ۲۱۸.

۷. الکافی، ج ۵ ص ۵۱۸.

۸. برگرفته از سایت دانشگاه امام صادق(ع).

۹. وسائل الشیعه، ج ۲۰، ص ۱۹۸.

۱۰. همان، ص ۱۹۷.